

2012-06-21

Er referens: Dnr Ju2012/2240/L5

Justitiedepartementet
Straffrättsenheten
Rosenbad 4
103 33 Stockholm

Penningtvätt – kriminalisering, förverkande och dispositionsförbud (SOU 2012:12)

Finansförbundet ifrågasätter värdet av den automatiska dispositionsspärren som den utformats i 3 kap. 9 § i förslag till lag om ändring i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Det framgår redan av utredningen att en sådan automatisk dispositionsspärr endast skulle slå till i de fall en verksamhetsutövare ”vägrar utföra en viss transaktion och den ifrågavarande egendomen redan finns hos verksamhetsutövaren när misstanken uppstår. Det betyder att den automatiska dispositionsspärren inte kommer att gälla vid kontantinsättningar ... och av naturliga skäl inte heller vid transaktioner som genomförs självständigt av den enskilde... I praktiken torde den inte heller komma att träffa rena uttagssituationer, dvs. kontanta uttag av medel som finns i systemet... Sammantaget innebär dessa begränsningar att den automatiska dispositionsspärren kommer att träffa ett mycket begränsat antal fall, och de fall som skulle träffas torde till relativt stor del vara sådana där den enskilde ändå – till följd bland annat av rutiner hos verksamhetsutövaren – måste räkna med att transaktionen kan komma att ta viss tid.”

Givet det faktum att den föreslagna åtgärden skulle få ett mycket litet tillämpningsområde bör man, som också görs i utredningen, diskutera om fördelarna med att införa åtgärden uppväger nackdelarna.

Finansförbundet delar visserligen utredarens uppfattning att det är viktigt att kunna säkerställa att medel som kan antas utgöra brottsutbyte (eller vara avsedda för finansiering av terrorism) inte försvinner innan de brottsutredande myndigheterna hinner göra en bedömning av om det finns skäl att ingripa. Finansförbundet anser vidare att det är angeläget att förhindra penningtvätt i så stor utsträckning som möjligt. Finansförbundet är dock tveksamt till dels om den föreslagna åtgärden verkligen gör någon märkbar skillnad; som utredaren själv påpekar kan kännedom om att den automatiska dispositionsspärren är knuten till manuella transaktioner leda till att kunder som agerar i tvivelaktiga syften undviker sådana transaktioner, dels om nackdelarna uppväger eventuella fördelar.

I gällande rätt behandlas redan situationen då en verksamhetsutövare innehar de medel som transaktionen avser, och verksamhetsutövaren meddelar att den inte kommer att genomföra den begärda transaktionen. Som utredaren påpekar är detta en indikation på att verksamhetsutövaren har fattat misstankar om att allt inte står rätt till, och för den kund som är välbekant med regelverket ligger det då nära till hands att anta att underrättelse har skickats till Finanspolisen. I det läget är det, precis som utredaren påpekar, troligt att kunden försöker säkra den egendom som finns hos verksamhetsutövaren genom att begära att få tillbaka den eller, om det är fråga om pengar, ta ut dem

eller föra över dem till annat konto, annan verksamhetsutövare eller omvandla dem till annan egendom. Detta är idag möjligt att göra.

Till att börja med vill Finansförbundet belysa det faktum att skyldigheten må ligga på ”verksamhetsutövaren”, men det är den enskilde anställda som skulle behöva fatta beslut om att neka en transaktion och därmed automatiskt spärra kundens tillgångar, om än för en kortare tid. Man måste också göra skillnad på situationen där man som kund inte kan utföra en begärd transaktion men fortfarande ha rådighet över sina egna tillgångar. Våld och hot om våld är typiskt sett icke överlagda gärningar, utan triggas av yttre faktorer. En enskild bankanställds beslut i den angivna situationen, som medför att en kund helt plötsligt inte kan disponera sina egna pengar, kan vara en sådan faktor.

Förbundet har samlat erfarenheter som bankanställda förmedlat och som innebär att antalet hot och hotfulla situationer ökat. Finansförbundets egna undersökningar visar att minst var tredje banktjänsteman har självupplevda, eller nära erfarenheter av hot eller hotfulla situationer i samband med penningtvätt. Problemet ökar och är nu ett av de arbetsmiljöproblem som förbundet uppmärksammar mest, och hot eller hotfulla situationer för personalen tas inte på fullt allvar alla gånger. Det rådande läget är illa nog, och som utredaren själv påpekar kan en automatisk dispositionsspärr öka riskerna för hotfulla situationer.

Utredaren konstaterar också att ett system med automatisk dispositionsspärr kan komma att innebära att det behöver finnas en beredskap för att kunna hantera situationer då en dispositionsspärr kommer att sträcka sig utöver ordinarie kontorstid och att detta kan komma att innebära något ökade kostnader för verksamhetsutövare. Från Finansförbundets perspektiv är ökade kostnader pga. hårdare reglering redan ett problem, och det finns ett flertal exempel där sådana kostnader täckts genom besparingar i form av uppsägningar. Just denna reglering skulle med all sannolikhet inte innebära några skyhöga kostnadsökningar för verksamhetsutövare, men eftersom Finansförbundet redan är tveksamt till om den föreslagna åtgärden verkligen gör någon märkbar skillnad är även en liten kostnadsökning icke önskvärd.

Sammanfattningsvis ser Finansförbundet flera problem med den föreslagna lösningen och anser inte att fördelarna överväger nackdelarna. Givet det faktum att den föreslagna åtgärden skulle få ett mycket litet tillämpningsområde, är ett förslag som kan innebära en ökning av hotfulla situationer för de anställda oacceptabelt.

Med vänlig hälsning
FINANSFÖRBUNDET

Ulrika Boëthius
Förbundsordförande

Magnus Lundberg
Föredragande